

การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรม
การดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-ป.6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า
ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี*

The Study Analyzes the Principles of the Four Foundations
of Mindfulness in the Development of Lifestyle Behaviors
among Students in Grades 4-6 at Ban Khok Lao School,
Bayaow Subdistrict, Wang Sam Mo District,
Udon Thani Province

พระภัทรโกภิน ฐิตสาโร (ภัทรโกภิน พสมโคตร), พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย พังหมื่นไฉ่),
จรัส สึกา¹ และประยงค์ แสนบุราณ²
Phra Phatphokhin Thitsaro (Phatphokhin Promkhot),
Phrakhru Phawanaphokhun (Somchai Phangmuenwai), Jaras Leeka and Prayong Saenburan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: phrakhin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6
โรงเรียนบ้านโคกเล้า 2) ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรม
การดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 3) เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนา
พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่
ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตพฤติกรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน
7 คน บุคลากรครู จำนวน 7 คน และนักเรียนจำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

*ได้รับบทความ: 22 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2567
Received: April 22, 2024; Revised: June 20, 2024; Accepted: June 26, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า ได้แก่ ความประพฤติ หรือการแสดงออกของนักเรียน 4 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบต่อการเรียน 2) ความมีระเบียบวินัย 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) ความเสียสละต่อส่วนรวม
2. หลักพุทธจริยศาสตร์ ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 ได้แก่ หลักธรรมที่เป็นข้อประพฤติเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามในชีวิต คือ ภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา คือ การพัฒนากาย ศีลภาวนา คือ การพัฒนาศีล จิตภาวนา คือ การพัฒนาจิตใจ ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญา
3. การเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล้า คือการนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์ภาวนา 4 เข้ามาใช้ในการพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเสียสละ โดยจัดกิจกรรมอบรมธรรมะ ไหว้พระรับศีล นั่งสมาธิแผ่เมตตา สวดมนต์เจริญภาวนา เพื่อให้ได้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามนโยบายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น มีความรับผิดชอบต่อการเรียน ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและต่อสังคม มีความเสียสละต่อหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมาย

คำสำคัญ: การพัฒนา; หลักพุทธจริยศาสตร์; พฤติกรรม; นักเรียน

Abstract

The purposes of this research were 1) study lifestyle behavior of students in grades 4-6 at Ban Khok Lao School, 2) Study and analyze the principles of Buddhist ethics, Bhavana 4, in developing lifestyle behavior of students in grades 4-6, 3) Propose guidelines for applying the principles of Buddhist ethics, Bhavana 4, in developing lifestyle behavior of students in grades 4-6 at Ban Khok Lao School, it is qualitative research. The research tools used were in-depth interviews. Behavior observation form Key informants included 7 parents, 7 teaching staff and 7 students who analyzed the data with a descriptive method based on the principle of inductive method.

The research results found that:

1. Lifestyle behavior of students in grades 4-6 at Ban Khok Lao School, includes four aspects of student behavior or expression: 1) responsibility for learning 2) discipline 3) honesty and integrity 4) sacrifice for the public.

2. Principles of Buddhist ethics, Phāṇa 4, in the development of lifestyle behavior of students in grades 4-6, including Dhamma principles that are principles of conduct to achieve prosperity in life, namely Phāvana 4, consisting of kaipāna, which is the development of the body and precepts. Bhavana is the development of precepts. Citta Bhavana is the development of the mind. Panya Bhavana is the development of wisdom.

3. Proposing guidelines for applying the principles of Buddhist ethics, Bhavana 4, in developing lifestyle behaviors. of students in grades 4-6 at Ban Khok Lao School, Bayao Subdistrict, Wang Sam Mo District Udon Thani Province is to bring the principles of Buddhist ethics, Phawana 4, into use in developing 4 areas as follows: Responsibility Discipline Honesty Sacrifice By organizing Dhamma training activities Pay homage and receive precepts Meditate and spread kindness Pray to prosper to achieve the desired behavior according to the policy of basic education, such as being responsible for learning Follow school discipline. Be honest to yourself and society. There is sacrifice for the duties assigned.

Keywords: Development; principles of Buddhist ethics; behavior; students

1. บทนำ

ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นยุคที่วัตถุนิยมผ่านเข้ามาสู่สังคมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยภาพรวมอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสังคมทำให้คนตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เมื่อโลกมีความเจริญด้านวัตถุมากยิ่งขึ้นเท่าใด ความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมกลับมีความเสื่อมถอยลง เพราะความนิยมในวัตถุเพิ่มมากขึ้น จนเรียกได้ว่า คนในปัจจุบันตกอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมกว่าได้

จากสภาพสังคมในโลกปัจจุบัน เราจะพบเห็นข่าวอาชญากรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นทุกวัน บนหน้าหนังสือพิมพ์โทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ ข่าวต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นทุกวันอย่างต่อเนื่อง

โดยไม่มีวันใดที่จะไม่มีข่าวประเวทอาชญากรรมนี้ ผู้ก่ออาชญากรรมมีทั้งผู้ชายผู้หญิง มีทั้งผู้ใหญ่และเด็ก-เยาวชน นับวันยังมีแนวโน้มในการก่ออาชญากรรมสูงขึ้นเรื่อยๆ เพราะสภาวะความเจริญทางด้านวัตถุมีมากกว่าทางด้านจิตใจ ทำให้พฤติกรรมการปฏิบัติเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง มีการดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม เน้นความเป็นวัตถุนิยม หลงใหลในกิจกรรมบันเทิง และสิ่งที่เป็นอบายมุขต่างๆ ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติถูกกลืนเลือน โดยให้ความสำคัญกับค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีของชาติอื่นมากกว่า เด็ก-เยาวชน ขาดการมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่สูงกว่า ความสัมพันธ์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน และความมีน้ำใจไมตรีลดลง (พุทธ

ทาสภิกขุ, 2542, หน้า 85) ปัจจุบันมนุษย์มีการเลือกปฏิบัติตามใจชอบ ประกอบกับมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวที่เพิ่มขึ้น และมักมองเห็นความคิดของตนเป็นใหญ่ ทำแต่เรื่องที่ถูกใจมากกว่าความถูกต้อง จนกลายเป็นสาเหตุของปัญหาที่ตามมาในทุกๆ วันนี่ หลายครั้งที่มนุษย์ไม่สนใจปล่อยปะละเลยมองข้ามปัญหานี้ จึงเกิดเป็นความคุ่นชินทางด้านพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ทั้งทางความคิด ทั้งการพูด และการกระทำของตนเอง อันนำไปสู่ทางที่ไม่เหมาะสมกับสภาวะความเป็นมนุษย์ที่ดีงาม ทำให้คุณค่าของชีวิตลดลง เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างรู้คุณค่าแท้จริงของสภาพชีวิต ดังนั้น คนในสังคมต้องมีคุณธรรมภายในจิตใจที่เจริญงอกงาม พร้อมทั้งจะแสดงออกมาสู่สภาพลักษณะภายนอกและมีวิธีรับมือกับปัญหาต่างๆ อย่างมีสติสัมปชัญญะได้เป็นอย่างดี สำหรับการพัฒนาพฤติกรรม การดำเนินชีวิต จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนควรให้ความสำคัญ เพราะโลกในยุคปัจจุบันวิทยาการต่างๆ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (กรรณิการ์ กงแก้ว, 2550, หน้า 42)

ต่อมา มนุษย์รู้จัก คำว่า การพัฒนา (Development) แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า จะสามารถนำมาใช้ นำมาปฏิบัติตามเหตุการณ์ทุกสิ่งอย่างได้ ในทางพระพุทธศาสนาคำว่า พัฒนา ตรงกับคำว่า ภาวนา คำว่าภาวนา แปลว่า การทำให้เกิดขึ้น เมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นแล้วต้องมีการพัฒนาต่อยอดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ถ้าจะต่อยอดการพัฒนาวัตถุ สังคม บ้านเมือง กิจกรรมต่างๆ หรือพัฒนาชีวิตอันจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ สามารถใช้หลักธรรมที่เป็นพุทธจริยศาสตร์

คือ ภาวนา 4 คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และ ปัญญาภาวนา ในทางพุทธจริยศาสตร์เป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความพอดีหรือการมีคุณภาพของชีวิตมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบและพอเหมาะพอควร โดยมีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการดำเนินชีวิตของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว และมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตน เข้าใจตน มากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ เป็นแนวทางแห่งการพัฒนาตนที่ยั่งยืน

จากสภาพสังคมในปัจจุบันเด็ก-เยาวชนที่จะเป็นกำลังหลักของสังคมประเทศชาติต่อไปในอนาคต คือบุคคลที่มีช่วงวัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาพฤติกรรม การดำเนินชีวิต โดยการนำแนวทางพุทธจริยศาสตร์ ภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามสภาพสังคมที่ดีกับวัยอันควร

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเกล้า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำมาซึ่งความสมบูรณ์แบบในระดับความเข้าใจของผู้วิจัยเอง โดยการนำหลักภาวนา 4 มาปรับใช้ในการพัฒนาพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของนักเรียนเลือกสถานที่วิจัยเป็นโรงเรียนเนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันบ่มเพาะความรู้วิชาการ วิจัยกลุ่มนักเรียนชั้น ป.4-6 เพราะสามารถอ่านออกเขียนได้ และสามารถทำความเข้าใจในหลักธรรมภาวนา 4 ได้ดีกว่าชั้นที่อายุน้อยกว่านี้ ซึ่งผู้วิจัยเป็นครูพระสอนศีลธรรมอยู่ในโรงเรียน ได้ได้ทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้น

มาเพื่อเป็นแผนพัฒนาสังคมบ้านเกิด และสร้างแรงผลักดันให้คนในสังคมบ้านเกิดนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม อันนำไปสู่การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเชิงบวกต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเกล้า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียน ชั้น ป.4-6
3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเกล้า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดอุดรธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth interview) และการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (Observing behavior) ให้ได้พฤติกรรมนักเรียนที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตามนโยบายของการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยทำการพิจารณาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ที่มีส่วน

รู้เรื่องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพฤติกรรมนักเรียน ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บ้านโคกเกล้า และบุคลากรที่ทำงานในเขตพื้นที่โรงเรียนบ้านโคกเกล้า จำนวน 21 คน ประกอบด้วย 1) ผู้ปกครองของนักเรียน 7 คน 2) บุคลากรในโรงเรียน 7 คน 3) นักเรียนในโรงเรียน 7 คน รวมทั้งหมดจำนวน 21 คน

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่ง เป็นหลักสำคัญของการทำวิจัยในมนุษย์ หลักนี้เป็นพื้นฐานของแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ 1) ผู้วิจัย ได้ขอความยินยอมโดยให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตัดสินใจอย่างอิสระ ปราศจากการข่มขู่ บังคับ หรือให้สินจ้างรางวัล 2) ผู้วิจัย เคารพในความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สิทธิส่วนบุคคล พฤติกรรมส่วนตัวพฤติกรรมปกปิด การเคารพในความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำโดยขออนุญาตในการยินยอมและการชักประวัติ 3) เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วผู้วิจัย ได้เก็บรักษาความลับของข้อมูลส่วนตัวอันเป็นสิทธิประโยชน์ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล ใบยินยอม การบันทึกเสียงหรือภาพ คือ ได้ข้อมูลมาแล้วเก็บในตู้มีกุญแจล็อก บันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ที่มีรหัสผ่าน การนำเสนอข้อมูลจะเป็นการนำเสนอในภาพรวม โดยจะนำไปสู่ความเป็นประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น 4) ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเน้นความยุติธรรมไม่มีอคติ ไม่เลือกกลุ่มตัวอย่างที่หาง่าย แต่เลือกกลุ่มที่มีหน้าที่ๆ เกี่ยวข้องโดยตรง ในการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มเปราะบาง คือ นักเรียนร่วมให้ข้อมูลสำคัญด้วย ผู้วิจัยได้ขออนุญาตการสัมภาษณ์จากผู้ปกครองของนักเรียน

โดยตรง โดยมีขั้นตอนการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อแจ้งต่อเจ้าของพื้นที่ เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่การวิจัยในการขออนุญาตแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญอนุญาตแล้ว จึงได้ทำการลงพื้นที่ ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสังเกตพฤติกรรม (Behavior Observation) มีการจัดบันทึกโดยนำสมุดจดบันทึก มาบันทึกข้อมูลภาคสนามเพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงและมีกล้องถ่ายภาพเพื่อบันทึกเป็นการบันทึกข้อมูลรูปภาพเป็นการบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและกลุ่มคนในสังคมบ้านโคกเค้า การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตรวจสอบและยืนยันข้อมูลจากการจดบันทึกในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือสำหรับการวิจัยผู้วิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการนำหลักพุทธปรัชญามาพัฒนาพฤติกรรม การดำเนินชีวิต หลังจากนั้นก็นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน 2) นำแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและตรวจทานความเหมาะสมของคำถามเพื่อใช้ในการวิจัย 3) ปรับปรุง

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ในการตรวจความเหมาะสมเชิงเนื้อหา ภาษา และระเบียบวิธีวิจัย 4) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตพฤติกรรมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นที่เรียบร้อย แล้วกลับไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม 5) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย 6) พิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเลือกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ที่แสดงออกทั้งก่อนและหลังจากการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน จะสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลภาคเอกสาร ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสาร ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary sources) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ในประเด็นพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ของนักเรียน ด้วยหลักภavana 4 พร้อมทั้งค้นคว้า อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส ในประเด็นเดียวกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และ 2) ข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary sources) โดยการศึกษา ค้นคว้าหนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และข้อมูลออนไลน์ ในประเด็นหลักคือ แนวคิด ทฤษฎีการ

พัฒนาพฤติกรรม วินัยนักเรียน กระบวนการพัฒนา และส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วนำหลักพุทธจริยศาสตร์เข้าไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียน

2. การเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ 2 อย่าง คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ใน 4 ด้าน คือด้านความรับผิดชอบต่อการเรียน ด้านความมีระเบียบวินัยในโรงเรียน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเสียสละต่อส่วนรวม และ 2) แบบสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้ 1) นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปแจ้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก 3) การสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยมีการเปรียบเทียบพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงออกก่อนและหลังจากการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการทำวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตพฤติกรรม ไว้ดังต่อไปนี้ คือ 15 พฤษภาคม 2565-30 มิถุนายน 2566

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่ม การจดบันทึก โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยการตีความ การแปลความ

และการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ว วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี (Descriptive Analysis) ตามหลักการของอุปนัยวิธี (Inductive Method) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัย โดย 1) จัดเป็นหมวดหมู่สำหรับข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด 2) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบระเบียบ 3) ทำการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาว่าลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกันอย่างไร 4) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี 5) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-ป.6 โรงเรียนบ้านโคกเล่า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล่า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี คือ ดังนี้ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนซึ่งอยู่ในระดับไม่พึงประสงค์ วัดได้จากการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งโรงเรียนได้บริหารจัดการฝึกทักษะและสร้างนิสัยให้นักเรียนน้อยเกินไปกิจกรรมการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติยังไม่จริงจังเท่าที่ควรพร้อมกับการไม่มีจิตสำนึกในบทบาทและหน้าที่

ของตัวนักเรียนเอง 2) ด้านความมีระเบียบวินัย อยู่ในระดับพอใช้วัดได้จากการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่นการเข้าแถวทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน นักเรียนบางคนแซงคิวเพื่อนจนเป็นนิสัย นักเรียนบางคนยังไม่เข้าใจในระบบการเข้าแถวทำไปเพื่ออะไร และนักเรียนบางคนยังแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน รวมไปถึงการทำกิจกรรมต่างๆ นักเรียนยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร 3) ด้านความซื่อสัตย์สุจริตจากการสำรวจควรรณงค์ให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของทรัพย์สินส่วนรวม ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นที่เราจะมีความซื่อสัตย์สุจริต จะต้องปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริตและชี้ให้เห็นโทษของการไม่ซื่อสัตย์สุจริตว่าจะส่งผลต่อตนเององค์กรและสังคมอย่างไร เป็นต้น 4) ด้านความเสียสละต่อส่วนรวมทางโรงเรียนยังขาดการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนหรือนอกสถานที่ แม้กระทั่งขาดการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสาธารณะประโยชน์นอกโรงเรียนนักเรียนบางชั้นไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำคุณประโยชน์แก่ส่วนรวมเท่าที่ควร

2. หลักพุทธจริยศาสตร์ภavana 4 ที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้น ป.4-6 คือ ดังนี้ 1) กายภavanารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนด้านกาย ถือว่าเป็นการฝึกฝนการรับรู้ทางอายตนะทั้ง 6 หรือการพัฒนาอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และยังส่งเสริมใจอีกด้วย การดูแลระบบของธาตุ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จึงส่งผลต่อแนวทางการดำเนิน

ชีวิตของนักเรียนเอง นับเป็นการสร้างพื้นฐานพฤติกรรมไปในทางที่ดีด้วย นั่นเอง 2) ศีลภavana ความบริสุทธิ์ สะอาด สงาม ของผู้รักษาศีลเป็นสิ่งที่ไม่มีสิ่งใดในโลกจะสามารถเทียบความงดงามได้การมีศีลครบบริบูรณ์ จึงเป็นการทำให้จิตใจของเรามีความงดงามทั้งภายในและภายนอก สังคมจะสงบสุข ร่มเย็น นั่นเอง 3) จิตภavanaการรู้จักทำความเข้าใจจิตหรืออารมณ์ตนเองนั้น จะเป็นพื้นฐานในการควบคุมอารมณ์ ส่วนการสร้างแรงจูงใจให้ตัวนักเรียนเองนั้น เป็นการมองหาแฉะดีของสิ่งต่างๆ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 4) ปัญญาภavanaด้านปัญญาภavana ก็คือการอบรมจิตนั่นเองให้มีปัญญาให้รู้ชัดว่าควรทำอะไรควรเว้นอะไรได้แก่การอบรมปัญญาให้รู้เห็นตามความเป็นจริง

3. การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภavana 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเกล้า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดอุดรธานี คือ ดังนี้ 1) การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์ภavana 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อการเรียน ถือว่าเป็นความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะประพฤติปฏิบัติตนตามบทบาทศักยภาพทางกาย หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความผูกพันความตั้งใจด้วยจิตที่แน่วแน่ ถือว่าเป็นการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาขัดเกลาพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกเกล้า ให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพรอบด้านได้เป็นอย่างดีนั่นเอง 2) การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์ภavana 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของ

นักเรียนด้านความมีระเบียบวินัยเริ่มต้นจากการประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องให้เหมาะสมตามกฎระเบียบกติกาและจรรยาบรรณตามข้อบังคับข้อตกลงของโรงเรียนครอบครัวและสังคมและหลักของศีลธรรมอันดีเช่นการไหว้ผู้ปกครองการแต่งกายตามระเบียบการเก็บรักษาสินของ อย่างเป็นระเบียบการเข้าแถวตามลำดับเมื่อซื้อสิ่งของการเข้าร่วมกิจกรรม 3) การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์ ภาวนา 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต เริ่มต้นจากการประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกต้องตามกรอบของศีลละอายเกรงกลัวต่อการกระทำผิดด้านกายไม่คดโกงไม่หลอกลวงผู้อื่นมีความจริงใจและไว้วางใจต่อทุกคนมีจิตใจที่ตั้งงามตรงต่อความเป็นจริง ตรงไปตรงมาทั้งกายวาจาใจให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพรอบด้านได้เป็นอย่างดี นั่นเอง 4) การนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 เพื่อพัฒนาพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ของนักเรียนด้านความเสียสละต่อส่วนรวมเริ่มต้นจากการเป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลืองานผู้อื่นและสังคมรู้จักแบ่งปันเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวมและผู้อื่นมีความเอื้ออาทรเอาใจใส่อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยการบริจาคแบ่งปันให้แก่ผู้อื่นด้วยกำลังกายกำลังทรัพย์หรือกำลังสติปัญญา ด้วยความเต็มใจด้วยจิตที่ตั้งงาม นั่นเอง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-ป.6 โรงเรียนบ้าน

โคกเล่า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเล่า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี คือ พฤติกรรมของนักเรียนในภาพรวมสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ พฤติกรรมกลุ่มแรกจะเป็นพฤติกรรมที่ “ยิ่งโตยิ่งเพิ่ม” ได้แก่ ติดโทรศัพท์ ติดเกม ติดเพื่อน มีพฤติกรรมโดดเรียน ไม่สนใจเรียน ส่วนพฤติกรรมกลุ่มที่สอง จะเป็นพฤติกรรมที่ “ยิ่งโตยิ่งลด” ได้แก่ ไปวัด ไปเที่ยวกับพ่อแม่พี่น้อง เล่นกีฬาและช่วยงานบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ อ้อมเดือน สดมณี และคณะ (2553, หน้า 60) ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการทำงาน อย่างมีจริยธรรมของแกนนำชุมชนในภาคกลาง พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นความรู้ความคิด อันจะนำไปสู่การกระทำที่พึงปรารถนาของบุคคลในสังคม ดังเช่น พฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนาวัน เหมือนแสง (2560, หน้า 58) ทำวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษากับพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือการงดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น เช่น การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น ส่วนพฤติกรรม

เชิงจริยธรรมอีกจำพวกหนึ่ง คือ พฤติกรรมในสถานการณ์ที่เข้ายวนใจ เช่น การโกงสิ่งของเงินทอง และการกล่าวเท็จ เป็นต้น ซึ่งอาจารย์รวมเรียกว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ ซึ่งผู้มีจริยธรรมสูงย่อมงดเว้นการกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์นี้ ซึ่งสอดคล้องกับพระบุญทัน จารุฉณ (กณาลักษณ์) (2553, หน้า 45) จากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์ เทศบาลตำบลนิคมลำโดมน้อยอำเภอสิริธร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมนี้เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในสิ่งที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของตนและสังคม

2. ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียน ชั้น ป.4-6 แนวคิดของพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ทำให้เห็นถึงหลักการประพจน์ที่ดั่งามของนักเรียนในสังคมโรงเรียน กลายเป็นองค์ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดด้วยวิธีการแนะนำสั่งสอนของผู้รู้ สามารถเข้าถึงความรู้ได้แล้วนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังต่อไปนี้ คือ จากประสบการณ์และความสามารถของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ จนกระทั่งนำมาเป็นข้อปฏิบัติอย่างต่อเนื่องมาจนกลายเป็นหลักการประพจน์ที่ดั่งามจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับทวีศักดิ์ ทองทิพย์ (2555, หน้า 82) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การศึกษาตามหลัก

ไตรสิกขา พบว่า ผู้ศึกษาแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตและกลุ่มคฤหัสถ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกันด้วย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนารวมอยู่ในหลักไตรสิกขาการเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นแบบमुखปาฐะการศึกษาตามหลักไตรสิกขามีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ สร้างสัมมาทิฐิ ฝึกตามหลักไตรสิกขา วัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับพระพุทธินันท์ บุญเรือง (2551, หน้า 74) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันได้เช่นอิทธิบาทมรรคสังโยชน์หรือรวมเรียกว่าไตรสิกขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการพัฒนาคน หลักธรรมเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้เหมาะสมและเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาพยุงค์ศักดิ์ ธมฺมวิสุทฺธิเมธี (โสภาสาย) (2555, หน้า 73) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวพุทธปรัชญา พบว่า มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวปรัชญานั้นจะต้องรู้จักสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาพรสวรรค์ กิตติวิโร (จันโปรด) (2554, หน้า 53) ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ พบว่า เป็นหลักการพัฒนามนุษย์ให้เกิดความรู้ตามความเป็นจริงในสองส่วน คือ ในส่วนที่เป็นวิชาชีพ จัดว่าเป็นปัญญาที่ใช้ในการประกอบ

อาชีพการงาน บุคคลต้องมีความรู้และเชี่ยวชาญในอาชีพนั้นและในหน้าที่เป็นทางธรรม เป็นความรอบรู้ชีวิตและธรรมชาติที่แท้จริงจนสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้หมดสิ้น

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์
 ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเกล้า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี เป็นการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายหรือความดีสูงสุดทางคุณธรรมจริยธรรม โดยมีความสุขที่เป็นความสุขที่แท้จริง มาวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักภาวนา 4 คือ ทางกาย ศีล จิต และปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงตามรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในสังคมที่สามารถวัดได้ มีเป้าหมายของการพัฒนาพฤติกรรมครอบคลุมอยู่ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านความมีระเบียบวินัย 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความเสียสละ ซึ่งสอดคล้องกับณัฐ จันทร์หนูหงส์ (2554, หน้า 84) ทำวิจัยเรื่องศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่าการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กควรมีการพัฒนาตั้งแต่เด็กแรกเกิดไปตามลำดับ โดยได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังพฤติกรรมจากพ่อแม่ ด้วยการเลี้ยงดูอย่างมีความรู้เข้าใจ เพื่อให้เด็กเป็นคนที่มีความพร้อมที่จะส่งต่อสู่สังคมต่อไปซึ่งสอดคล้องกับพระจิรวัดณ์ อุตตมเมธี (วุฒิพงศ์) (2554, หน้า 75) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาตนตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พบว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม ซึ่งสามารถช่วย

เหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในการดำรงชีวิตเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านใช้การศึกษาเพื่อฝึกฝนพัฒนาตน ก็เพื่อความไม่มีทุกข์และเป็นอิสรภาพทางกาย อิสรภาพทางสังคมอิสรภาพทางจิตใจและอิสรภาพทางปัญญา ซึ่งเป็นจุดหมายของชีวิตพัฒนาการดำเนินชีวิตไปสู่ประโยชน์สุขตามแบบอย่างที่เขาโลกจะพึงได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับพระสมศักดิ์ สุนทวาใจ (สนธิกุล) (2551, หน้า 53) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทแบ่งออก 4 ด้านได้ 1) การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล 2) การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ 3) การพัฒนาจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนต่อสรรพสิ่งทั้งปวง ซึ่งสอดคล้องกับพัชรินทร์ แจ่มอิม (2556, หน้า 81) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูตามหลักภาวนา 4 ในเขตอำเภอนาทะโก จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูตามหลักภาวนา 4 ในเขตอำเภอนาทะโก จังหวัดนครสวรรค์ ว่าเป็นการพัฒนาได้ครอบคลุม ทั้งกาย วาจา ใจ ได้ทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน ดังนั้นการวิจัยนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ ด้านภูมิปัญญาว่าด้วยศาสตร์แห่งการประพฤติเพื่อพัฒนาพฤติกรรม

ของคนในสังคมโดยเฉพาะนักเรียนในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา จะเติบโตเป็นเยาวชนที่ดีที่เป็นกำลังหลักของประเทศชาติ คือ หลักการประพฤติตามกรอบพุทธจริยศาสตร์จนเกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งการประพฤติเพื่อให้เกิดกรอบทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมที่ดีงามตามระเบียบทางสังคมมาจนถึงปัจจุบัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปปรับใช้

นำการศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเกล้า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี ไปปรับใช้ในการพัฒนาองค์กร หรือสถาบันต่างๆ ได้ เช่น หน่วยงานราชการ, ประชาชนทั่วไป หรือแม้กระทั่งนักโทษในคุก, แต่ต้องมีตัวแปรสำคัญในการส่งผ่านความรู้เหล่านี้ให้แก่ผู้ต้องการการพัฒนา ตัวแปรที่สำคัญ คือ ผู้ที่สามารถนำหลักการพัฒนาเหล่านี้ไปเผยแพร่ได้เป็นอย่างดี เพื่อส่งผ่านข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่พึงประสงค์ของคนในสังคมประเทศชาติ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
ควรศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ สำหรับผู้บริหาร ข้าราชการไทย เช่น หลักอิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 สัมปยุตธรรม 7 อริยมรรคมีองค์ 8 ไตรสิกขา สติปัฏฐาน 4 มาบูรณาการ และอธิบายให้ครอบคลุม

หรือนำมาเปรียบเทียบกับ การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ ภาวนา 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเกล้า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

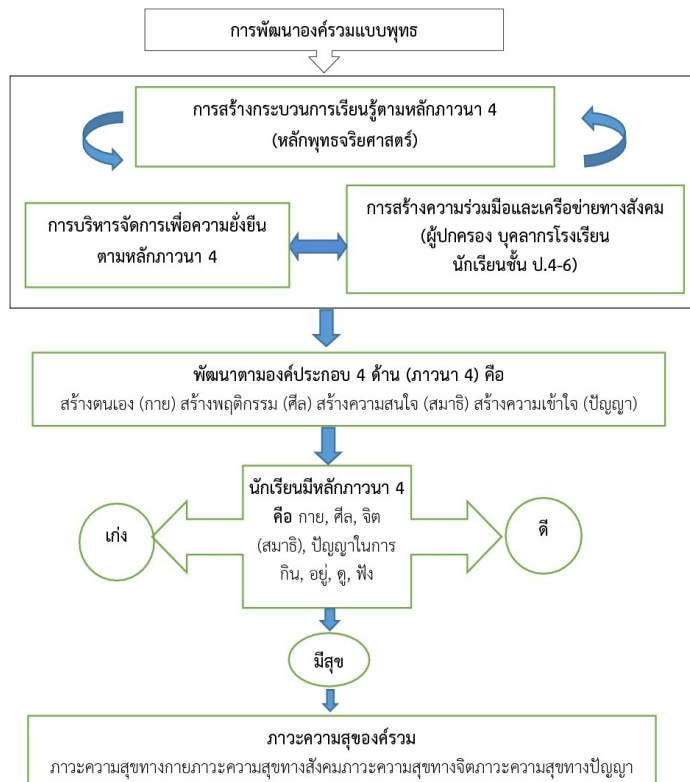
การนำหลักภาวนา 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ในด้านความรับผิดชอบต่อการเรียน ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละต่อส่วนรวมของนักเรียนชั้น ป.4-6 โรงเรียนบ้านโคกเกล้า ตำบลบะยาว อำเภอสว่างสามหมอก จังหวัดอุดรธานี โดยมีกิจกรรมที่นำมาพัฒนา เช่น ไหว้พระรับศีลก่อนเข้าเรียน หลังสอนเสร็จในแต่ละคาบเรียนนั่งสมาธิแผ่เมตตา จิตวันละ 5-10 นาที สวดมนต์ทำวัตรเจริญภาวนา สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในเย็นวันศุกร์ก่อนกลับบ้านถือเป็นหลักการพัฒนาพฤติกรรมตามหลัก ภาวนา 4

โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามหลัก ภาวนา 4 (หลักพุทธจริยศาสตร์) มีการสร้างความร่วมมือและเครือข่ายทางสังคม (ผู้ปกครอง บุคลากรโรงเรียน นักเรียนชั้น ป.4-6) จนนำไปสู่การบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนตามหลักภาวนา 4 (พฤติกรรมที่พึงประสงค์ คือ เก่ง ดี = มีสุข) คือ การรับรู้ทางอายตนะทั้ง 6 ของตัวนักเรียนเอง การดูแลระบบของธาตุ 4 ชั้น 5 ที่อยู่ภายในกายให้อยู่ในภาวะสมดุลตามธรรมชาติ รวมไปถึงการควบคุมวาจาไม่ให้มีพฤติกรรมไปในทางเบียดเบียนตนเองและคนอื่นด้วยวาจา เป็นความพยายามที่มุ่งส่งเสริมความพร้อมทางด้านการรักษาระเบียบวินัย

ความเป็นจรรยาบรรณค่านิยมที่ตั้งงามตามระเบียบทางสังคม นำไปสู่การส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักอดทน ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต และยังส่งเสริมให้นักเรียนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ โดยได้ส่งเสริมในองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความดี ต่อส่วนรวม ,ความเก่งกับความสามารถตัดสินใจแก้ปัญหา นำไปสู่ความสุขกับการรู้จักอารมณ์ตนเอง การควบคุมอารมณ์ การควบคุมตนเอง เป็นความสามารถที่อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ได้อย่างราบรื่น และสิ่งสำคัญคือเป็นการนำปัญญามาฝึกให้นักเรียนได้ฝึกแก้ไข้ปัญหาต่างๆ ในชีวิต โดยการส่งเสริมการฝึกคิดด้วยการเจริญปัญญา

มีการใช้แนวคิดพัฒนาพฤติกรรมแบบเชิงพุทธจริยศาสตร์ (ภาวนา 4) เพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมที่สอดคล้องกับสังคมได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดมีผลิตผลด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเกิดขึ้นในสังคม กล่าวคือ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ 3 ทาง คือ เก่ง ดี มีสุข เพราะนักเรียนมีหลักภาวนา 4 คือ กาย ศีล จิต (สมาธิ) ปัญญา ในการกิน อยู่ ดู ฟัง จึงก่อให้เกิดภาวะเหล่านี้ นั่นคือ สุขภาวะ โดยภาวะความสุของค์รวมคือ ภาวะความสุขทางกาย ภาวะความสุขทางสังคม ภาวะความสุขทางจิต,และภาวะความสุขทางปัญญา ตามแผนภูมิยุทธศาสตร์ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ กงแก้ว. (2550). *ความต้องการพัฒนาบุคลากรของอาจารย์มหาวิทยาลัยพาร์อิสเทอร์น*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐ จันทรหนูหงส์. (2554). *ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนสีกัน (พัฒนานันทอุปถัมภ์) เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. (2555). *การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นาวิน เหมือนแสง. (2560). *การบริหารสถานศึกษากับพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระจิรวัดณ์ อุดตมเมธี (วุฒิพงศ์). (2557). *การศึกษาเพื่อพัฒนาตนตามทศณะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญทัน จารุณโณ (กมลลักษณ์). (2553). *การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมกับความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนสิรินธรวิทยานุสรณ์ เทศบาลตำบลนิคมลำโดมน้อย อำเภอสิริธร จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระพุทธินันท์ บุญเรือง. (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพวงศักดิ์ ธมฺมวิสุทธิเมธี (โสภาสาย). (2555). *การศึกษาวิเคราะห์มนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวพุทธปรัชญา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพรสวรรค์ กิตติวโร (จันโปรด). (2554). *ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมศักดิ์ สุนตวโจ (สนธิกุล). (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรินทร์ แจ่มอิม. (2556). การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูตามหลักภาวนา 4 ในเขต
อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2542). บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธทาสภิกขุ. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

อ้อมเดือน สดมณี และคณะ. (2553). ปัจจัยเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรม
ของแกนนำชุมชนในภาคกลาง: การศึกษาระยะที่หนึ่ง. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

